

ΕΝΑ ΜΗΝΥΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΞΦΟΡΔΗ

ΓΑΡΜΠΗ-ΧΑΤΖΗΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Επίτ. Σχολ. Σύμβουλος Φιλολόγων

Ένα πρόσφατο ταξίδι στο Λονδίνο έδωσε την ευκαιρία για μία επίσκεψη στην Όξφορδη, την πόλη που σαν μαγνήτης τραβάει την σκέψη. Έντυπωσιάζουν τα παλιά οικοδομήματα με την ιδιόρρυθμη αρχιτεκτονική, οι επιβλητικοί γοθτικοί ναοί, τα όμορφα πάρκα και πάνω από όλα η αίσθηση μίας μακραίωνης ατμόσφαιρας πνευματικού κέντρου. Σαράντα περίπου κολλέγια πανεπιστημιακού επιπέδου, θεμελιωμένα από το 1249 ως το 1997, κοσμούν την πόλη και καθορίζουν την φυσιογνωμία της· όλα σχεδόν διαθέτουν βιβλιοθήκη, εργαστήρια, εκκλησία, έσωτερικές αυλές, κήπους και φιλοξενούν τους σπουδαστές τουλάχιστον για το πρώτο έτος φοίτησής τους.

Πρώτη επιδίωξη είναι η γνωριμία με την Bodleian Library, την παγκοσμίου φήμης βιβλιοθήκη της Όξφορδης. Άπέναντι από το παλιότερο κτήριο, των Old Bodleian Library, ύψώνεται η New Bodleian Library και δίπλα στην πρώτη η πέτρυγα Radcliffe Camera· υπάρχουν τέσσερα ακόμη παραρτήματα της βιβλιοθήκης. Το παλιό κτιριακό συγκρότημα εκτείνεται γύρω από μία τετράγωνη κλειστή αυλή, στο βάθος της οποίας λειτουργεί έκθεση με δείγματα του περιεχομένου της βιβλιοθήκης σε κλειστές προθήκες (βιβλία, χειρόγραφα, χάρτες κ.ά.). Στην είσοδο του χώρου αυτού υπάρχει προτομή του Thomas Bodley, καθώς και άγαλμά του στην είσοδο της βιβλιοθήκης. Από αυτόν πήρε το όνομά της, αφού με δική του πρωτοβουλία άνευστάθησε (το 1602), επεκτάθηκε και απέκτησε το όνομά της η βιβλιοθήκη, και με δική του φροντίδα κατατίθεται με νόμο υποχρεωτικά και δωρεάν σ' αυτήν, από το 1610, κάθε βιβλίο που εκδίδεται στην Άγγλία. Σήμερα η βιβλιοθήκη της Όξφορδης αριθμεί περίπου 7.000.000 βιβλία και 50.000 χφφ. από όλο τον κόσμο.

Η πρόσβαση στην βιβλιοθήκη δεν είναι εύκολη, απαιτεί ολόκλη-

ρη διαδικασία. Χρειάζεται να εφοδιασθῆ ὁ ἐνδιαφερόμενος μὲ μιὰ εἰδικὴ κάρτα μὲ τὰ στοιχεῖα καὶ τὴ φωτογραφία του, ἓνα εἶδος ταυτότητας ἀναγνώστη, ἀφοῦ πρῶτα περάσει ἀπὸ συνέντευξη καὶ ἀφοῦ ἀπαγγεῖλει στὴν γλῶσσα του ἓνα εἶδος ὄρκου, ὅτι θὰ σεβασθῆ τὸν χῶρο, ὁ ὁποῖος καὶ μαγνητοφωνεῖται.

Μὲ τὴν ἐπίδειξη τῆς κάρτας ἀνεβαίνει κανεὶς ἐλεύθερα στὸν πρῶτο ὄροφο, ὅπου εἶναι ἡ βιβλιοθήκη. Στὴν πρώτη αἴθουσα πελώριοι κατάλογοι, σὲ σχῆμα τόμων μεγάλης ἐγκυκλοπαιδείας, γεμίζουν τὰ ράφια σὲ ὄλο τὸ ὕψος τῶν τοίχων. Σ' αὐτοὺς ὑπάρχουν οἱ τίτλοι ὄλων τῶν ἔργων τῶν συγγραφέων ἀπὸ τὴν ἀρχαιότατη ἐποχὴ ἕως σήμερα καὶ πλήρης βιβλιογραφία.

Γιὰ ὄλους τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες συγγραφεῖς καὶ τοὺς νεοέλληνες ὑπάρχει λεπτομερέστατη ἐνημέρωση. Ἀπὸ τὰ σύγχρονα ἑλληνικὰ περιοδικὰ ἀναφέρεται τὸ περιοδικό «Πλάτων» τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων ὡς «σύγγραμμα περιοδικὸν παιδαγωγικόν...». Στὴν αἴθουσα ὑπάρχουν ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογιστὲς στὴν διάθεση τοῦ ἀναγνώστη, ὥστε νὰ ἀναζητῆ τὴν πληροφορία πού τὸν ἐνδιαφέρει. Καὶ ὁ εἰδικὸς ὑπάλληλος, πού παρευρίζεται, εἶναι ἔτοιμος νὰ προσφέρει βοήθεια, ἂν τοῦ ζητηθῆ. Στὴν τεράστια αὐτὴ αἴθουσα θαυμάζει ὁ ἐπισκέπτης τὸν ἀνεκτίμητο πλοῦτο τῆς βιβλιοθήκης καὶ τὴν τέλεια ὀργάνωση γιὰ εὐκόλη πρόσβαση.

Στὶς ἐπόμενες αἴθουσες ράφια γεμάτα βιβλία ὑψώνονται σ' ὄλους τοὺς τοίχους, ἐνῶ τὸν χῶρο γεμίζουν θέσεις γιὰ τοὺς ἀναγνώστες διαμορφωμένες, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται ἄνεση ἐργασίας καὶ νὰ ἀποφεύγεται ἡ διάσπαση τῆς προσοχῆς.

Ἡ αἴθουσα μὲ τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς εἶναι τεράστια, γεμάτη βιβλία καὶ μὲ ἐλεύθερη πρόσβαση σ' αὐτά. Ἡ ἐπίσκεψη στὸν χῶρο αὐτὸν ἀποτελοῦσε πάντα ἓνα ὄνειρο, σὲ κάθε εὐκαιρία ἐπαφῆς μὲ ἐκείνη τὴν σειρὰ κλασικῶν συγγραφέων, ἔκδοσης Ὁξφόρδης, πού θεωρήθηκε ἡ πιο προσεγμένη, μὲ τὰ πιὸ ἀξιόπιστα σχόλια καὶ πού ἔθρεψε γενιὲς σπουδαστῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς Γραμματείας.

Πλησιάζεις μὲ δέος τὰ ράφια, διαβάξεις ἅπληστα τοὺς τίτλους τῶν τόμων, ἔχεις τὴν ἐπιθυμία νὰ τοὺς ἀγκαλιάσεις ὄλους, εὐχέσαι ὁ χρόνος νὰ μὴ εἶχε ὄρια. Ἀναρίθμητα βιβλία, ἰδιαίτερα φροντισμένες ἐκδόσεις, ἀπὸ παλαιῆς ἕως σύγχρονες, μὲ κάθε εἶδους σχόλια. Ἀρχαῖα ἑλληνικὰ συγγράμματα ἢ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἀρχαίους ἑλληνικοὺς παπύρους, συνοδευόμενα ἀπὸ ἐπιμελημένα ὑπομνήμα-

τα και μετάφραση συνήθως στην Ἑλληνική ἢ τὴν Γαλλική. Ἐπικρατοῦν τὰ φιλοσοφικά κείμενα, ὁ Πλάτων σὲ διάφορες ἐκδόσεις, ὁ Ἀριστοτέλης σὲ 6 ὀγκώδεις τόμους, οἱ Στωϊκοί, ὁ Ἐπίκουρος καὶ οἱ ἄλλοι ἑλληνες φιλόσοφοι. Ὁ Ὅμηρος, ἡ λυρική ποίηση, οἱ τραγικοὶ ποιητὲς καὶ ὄλο τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα κατακλύζει τὴν αἴθουσα.

Κατεβάζεις ἐπιλεκτικὰ κάποιους τόμους, πιάνεις μιὰ θέση καὶ ξεφυλλίζεις μὲ δέος, προσπαθεῖς νὰ ρουφήξεις, νὰ πάρης κάτι ἀπὸ αὐτὴ τὴν σπάνια γεύση τῆς ἐπαφῆς μὲ ὄλον αὐτὸ τὸν θησαυρό. Κάνεις ἀπόπειρα νὰ κρατήσεις κάποιες σημειώσεις μὲ ἐπίγνωση τοῦ μάταιου αὐτῆς τῆς κίνησης.

Τὸ βλέμμα ἀγκαλιάζει ὄλον αὐτὸν τὸν χῶρο. Γεμᾶτες σχεδὸν οἱ θέσεις μελέτης. Ἄνθρωποι κάθε ἡλικίας, κάθε ἐθνικότητας, σκυμμένοι μὲ ἀπόλυτη ἀφοσίωση πάνω σὲ παλιὰ βιβλία ἢ ἀρχαῖα χειρόγραφα, ἀποκομμένοι ἀπὸ τὸ περιβάλλον, ἀπελευθερωμένοι ἀπὸ τὸ χρόνο, παραδομένοι στὴν ἀπόλαυση μιᾶς ἐκλεκτῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πνεῦμα.

Βιώνεις μιὰ βαθειὰ συγκίνηση καὶ ὑπερηφάνεια· νιώθεις ὅτι βρίσκεσαι στὸ ἄδυτο τῆς ἑλληνικῆς σκέψης· αἰσθάνεσαι συνεπαρμένος τόσο, πὺν κάποια στιγμή περιμένεις πὼς θὰ συνεννοηθῆς μὲ ὄλους γύρω σου στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Πρόκειται γιὰ ἓνα βίωμα μοναδικό, συναρπαστικό, σὰν νὰ παίρνης μέρος σὲ μιὰ μυσταγωγία· καὶ μακαρίζεις τὸν ἑαυτόν σου, γιατί εἶχες τὴν τύχη νὰ γευθῆς μιὰ τέτοια σπάνια ἐμπειρία.

Ἄναμετρῶς μὲ τὸ βλέμμα ἄλλη μιὰ φορὰ τὸν χῶρο, ρίχνεις ἐρευνητικὲς ματιές σ' ὄλα αὐτὰ τὰ πρόσωπα, τὰ σκυμμένα γύρω, στοὺς μελετητὲς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος, στοὺς ἐραστές τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς· νιώθεις ἀπέραντο σεβασμὸ καὶ κάπως χρωμένος ἀπέναντί τους ὡς Ἕλληνας καὶ ὡς ἄνθρωπος.

Ἐκείνη τὴν στιγμή συνειρμικὰ ξεπηδαεῖ ὁ προβληματισμός. Ποιὰ ἢ μοῖρα τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας στὴν Ἑλλάδα, στὴν χώρα πὺν ἐγεννήθη; Πόσο ἐνθαρρύνεται ἢ κατεύθυνση τῶν νέων πρὸς τίς ἀνθρωπιστικὲς σπουδές; Τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα ποιὰ θέση ἔχουν στὰ σύγχρονα προγράμματα τῶν ἑλληνικῶν σχολείων; Πρόκειται γιὰ ἐρωτήματα πολυσυζητημένα ἀλλὰ καυτά, ὅσο καὶ ἐπίκαιρα, πὺν ἐκφράζουν ὄλη τὴν ἀνησυχία καὶ τὴν πίκρα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου καὶ τῆς κοινωνίας ὀλόκληρης.

Εἶναι θέματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν προβληθῆ μὲ πολλοὺς τρόπους ἀπὸ

τὴν Ἐνωσὴ μας, ἔχουν συζητηθῆ σὲ βάθος, καὶ ἔχουν προωθηθῆ σχετικές προτάσεις στοὺς ἀρμοδίους, χωρὶς ὁμως ἀνταπόκριση.

Εἶναι καιρὸς ἡ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ αὐτῆς τῆς χώρας νὰ πάρει ἐπιτέλους τὸ μήνυμα, νὰ ἀφυπνισθῆ, νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τί γίνεται σὲ τίς ἄλλες χώρες, νὰ σταθμίσῃ τίς προτεραιότητες μὲ πῶς ἀποτελεσματικὸ τρόπο γιὰ οὐσιαστικώτερη παιδεία. Ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς, ποὺ ὀξύνει τὴν κριτικὴ ἰκανότητα, καλλιεργεῖ τὴν πολὺπλευρὴ σκέψη, διαμορφώνει ἐλεύθερο πνεῦμα καὶ ἀνθρωπιστικὴ συμπεριφορά, ποὺ ἐγγυᾶται πῶς ἀνθρώπινες κοινωνίες, εἶναι ἀπαράδεκτο νὰ ἐξοβελίζεταί σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευση τῶν νέων. Γιὰ τὴν ὥρα τὸ ἔλλειμμα παραμένει μεγάλο καὶ ἡ εὐθύνη βαριά.